

EVLİLİKTE YETKİNLİK ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI*

Hüdayar CİHAN GÜNGÖR**, Yaşar ÖZBAY***

ÖZET

Bu çalışmayla, evlilik ilişkilerinde gerekli kişisel ve sosyal yeterlikler konusunda kişinin inançlarını belirlemeye yönelik Evlilikte Yetkinlik Ölçeği (EYÖ)'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması tanıtılmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması lise ve üstü eğitim düzeyine sahip 436 (kadın:248, erkek: 188) evli birey üzerinde yapılmıştır. Evlilikte Yetkinlik Ölçeği 33 maddeden oluşan 5'li likert tipi bir ölçektir. EYÖ'nin yapı geçerliğini sınamak için betimleyici faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Yapılan betimleyici faktör analizi sonucunda ölçeğin toplam varyansın % 54.45'ini açıklayan iki faktörden oluştuğu görülmüştür. Birinci faktör toplam varyansın % 44.95'ini açıklamakta olup, eşle ilişkileri yansıtan ifadelerden oluşmaktadır ve "Eşle İlişki" olarak adlandırılmıştır. İkinci faktör toplam varyansın % 9.50'sini açıklamakta olup, aile dışındaki kişilerle ilişkileri yansıtan ifadelerden oluşmaktadır ve "Yakın Çevreyle İlişki" olarak adlandırılmıştır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi de, iki faktörlü çözümün maddeler arasındaki ilişkileri daha iyi

açıkladığını göstermiştir. Bir sonraki aşamada ise, faktörler arasındaki ilişkinin yetkinlik üst boyuttan kaynaklandığı varsayılarak ikincil düzey faktör analizi yapılmış sonuçta, 33 madde, 2 alt boyut ve bir üst boyut ile temsil edilen modelin uyum endeksleri oldukça yüksek bulunmuştur ($\chi^2=2068.66$, $p<.000$, GFI=.99, AGFI=.99, CFI=1.00 ve RMSEA=.09). Benzer ölçekler geçerliğine bakılan çalışmada, EYÖ ölçeği ile Çift Uyum Ölçeği (Fışiloğlu ve Demir, 2000) arasındaki korelasyon $r=.66$ $p<.01$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirliğini için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .96 olarak bulunmuştur. Bulgular bu ölçeğin evlilik ilişkisinin yapısını ve niteliğini anlama ve yordama açısından geçerli ve güvenilir olarak kullanılabileceğini göstermektedir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Evlilik, Öz yetkinlik, Evlilikte Yetkinlik

ABSTRACT

The purpose of this study was that Marital Self-efficacy Scale was developed and examined its validity and reliability in order to determine

* Bu çalışma, Gazi Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projesi tarafından desteklenen "Türkiye'de Evlilik Doyumunu Etkileyen Faktörler: Bir Model Geliştirme Çalışması" adlı çalışmanın bir bölümüdür.

14. Ulusal Psikoloji Kongresinde, ANKARA, 6-8 EYLÜL 2006 poster bildiri olarak sunulmuştur.

** Araş. Gör., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fak. Psikolojik Danışma ve Rehberlik ABD. Beşevler-ANKARA

*** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fak. Psikolojik Danışma ve Rehberlik ABD. Beşevler-ANKARA

married people' belief about personal and social efficacy in marital relationship. Data were collected from 436 married people who graduate from high school and/or higher level education. MSS is a 5-point Likert scale. This scale consists of 33 items, none of which is reversed.

First, the construct validity of the MSS tested by the principle component analysis of descriptive factor analysis and confirmatory factor analysis. In descriptive factor analysis, a two factor structure was found. The first factor explained 44.95 % of the total variance. It was called "Partner Relationship" because it was consisted of partner relationship items. The second factor explained 9.50 % of the total variance. It was called "Relationship by Close Enviroment" because it was consisted of relationships which were with people out of family. The factors of the scale explained of 54.45 % for total variance. At the same time, confirmatory factor analysis was applied. The confirmatory factor analysis showed a two factor solution. It explained relations among items better than a one factor solution. In the last stage, the relations among factors were postulated to grow out of self-efficacy upper dimension and second order factor analysis was applied. In conclusion, fit index of model which was represented by 33 items, two subscales and an upper dimension was found quite high ($\chi^2=2068.66$, $p<.000$, $GFI=.99$, $AGFI=.99$, $CFI=1.00$ ve $RMSEA=.09$). In order to test concurrent validity, correlation between DAS and MSS which is calculated by Pearson Momentum Correlation

Coefficients was $r = .66$ $p<.01$. In order to determine the reliability of the scale, Cronbach Alpha Coefficients of the whole scale was .96. The findings indicated that MSS was a valid and reliable instrument that can be used to understand structure and quality of marriage relationship.

KEY WORDS: Marriage, Self-efficacy, Marital Self-efficacy

Evlilik birlikteliğini devam ettiren veya çözülmeyi sağlayan güçleri anlama, yüksek boşanma oranlarının olduğu günümüzde büyük bir önem taşımaktadır. Bu konularda çalışma yapan aile ve evlilik araştırmacıları, çiftlerin evliliklerinde yaşadıkları problemleri çözme ve ilişkilerini devam ettirebilmelerinde kendilerini evlilik ilişkisinde ne kadar yetkin gördüklerinin önemine dikkati çekmişlerdir.

Öz yetkinlik beklentilerinin insan davranışlarının düzenlenmesinde en önemli faktörlerden biri olduğuna inanılır. Öz yetkinlik kavramı, sosyal bilişsel teori içinde yerini bulmuştur. Bandura (1977, 1986, 1997), insan işlevselliğini etkileyen etkilerin pek çoğunun merkezine öz yetkinlik inançları ve algılarını yerleştirmiştir. Böylece kendilerini yetenekli olarak algılayan bireylerin, hem işlerinde çaba sarfetmelerinin hem de yerine getirdikleri görev ve aktivitelerde başarılı olmalarının daha mümkün olduğu vurgulanmaktadır. Sosyal bilişsel teori, bilişlerin, kendini düzenleyici ve kendini yansıtıcı süreçlerinin insanın işlevselliğinde (yakın ilişki işlevselliği gibi) oynadığı rolü açıklamak için geliştirilmiştir. Bu bakış açısına

göre insanın işlevselliği, kişisel, davranışsal ve çevresel etkiler arasındaki karşılıklı etkileşimin sonucu olarak ele alınmaktadır.

Öz yetkinlik inançlarının, genel performans düzeyinde olduğu gibi özel konulardaki performans, tutum ve insanın başarısında anahtar bir faktör olduğu vurgulanmıştır. Öz yetkinlik inançları, belirli eylemleri gerçekleştirebilmek için, kişinin yeteneği konusundaki kişisel beklentilerini ifade eder. Bu inançların, kişinin tercihleri, belli konulardaki performansı, kişinin gösterdiği çaba, içinde bulunduğu durumlarda gösterdiği kararlılık gibi, önemli psiko-sosyal süreçleri yordadığı varsayılır (Bandura, 1986,1997; Lopez ve Lent, 1991). Öz yeterliğin düşük olmasının, benlik, yetenek ve başarı konusundaki olumsuz düşünceler ve düşük benlik saygısıyla ilgili olduğu görülmektedir. Böylece düşük öz yetkinlik beklentileri içindeki insanlar, yeteneklerini aşan herhangi bir eylemden kaçınmaktadırlar. Bunun aksine öz yetkinliğin yüksek olması bireysel iyi oluşu ve başarıyı artırmaktadır. Yüksek öz yetkinlik yaklaşımı sergileyen insanlar, herhangi zor bir duruma üstesinden gelinebilecek zorluklar olarak yaklaşmaktadırlar. (Locke ve Latham, 1990; Bandura, 1997). Düşük öz yetkinlik beklentilerinin, depresyon (Davis ve Yates, 1982; Maddux ve Meier, 1995; Bandura, Pastorelli, Barbaranelli ve Caprara, 1999) psikosomatik semptomlar, yüksek anksiyete ve strese olduğu gibi (Holahan ve Holahan, 1987; Kavanagh, 1992; O'Leary, 1992; Jerusalem ve Mittag, 1995; Bandura, 1997), inkar ve kendini suçlama gibi duygu odaklı başa çıkma stratejileri-

nin kullanımıyla (Terry, 1994) ve yakın ilişki doyumuyla (Bradbury,1989; Lopez ve Lent,1991; Dostal ve Langhinrichsen-Rohling, 1997; Thomas, 1998) ilgili olduğu görülmektedir.

Bandura (1977; 1986), yetkinlik beklentilerinin öneminin, başa çıkma girişimlerini belirlemesinden kaynaklandığını ifade etmektedir. Yüksek yeterlik beklentisi olan kişilerin, ulaşmak istedikleri amaçlar, problem çözme, sebatkarlık ve yüksek düzeyde performans gösterme konularında başarıya sahip olduklarını ifade etmektedir. Son yıllarda, öz yetkinlik beklentilerinin bilişsel değerlendirme ve başa çıkma sürecinde oynadığı rol vurgulanmaktadır. Öz yetkinlik, başa çıkma davranışının başlatılıp başlatılmayacağını, ne kadar süre devam ettirileceğini ve ne kadar çaba harcayacağını belirler. Öz yetkinlik beklentileri, stres sürecinde yer alan daha geniş bilişsel değerlendirmenin bir parçasıdır (O'Leary, 1992).

Öz yetkinliği etkileyen faktörler ve öz yetkinliğin anlamını tanıma, evlilikteki öz yetkinliğin özel yapısını anlamak için bir alt yapı sağlar. Kişinin özelleştirilmiş amaçları karşılayabilme yeteneğine olan güveni, dört temel faktördeki bilginin bütünleşmesinin sonucu olarak görülmektedir. Bunlar, temel yaşantılar, dolaylı yaşantılar, sosyal ikna ve somatik / duygusal durumlardır (Bandura, 1997). Temel yaşantılar, bireyin önceki tecrübelemesine dayalı olarak, öz yetkinlik inançlarının en güçlü ve etkili kaynaklarıdır. Kişi bir görev veya eylemle ilgili olarak, performansının sonuçlarını değerlendirecek ve yorumlayacaktır. Kişinin ilişki öz yetkinliği düşünüldüğü zaman, temel yaşantı-

ları, başarılı bir yakın ilişkideki (ya geçmiş ya da şu andaki) kişisel katılımını içermektedir. Öz yetkinlik inançlarını oluşturmanın ve güçlendirmenin ikinci yolu, başkalarını gözleyerek dolaylı tecrübeler yoluyla olur. İlişki öz yetkinliğine uygulandığı zaman dolaylı tecrübeler, medya yoluyla ilişkiler konusunu öğrenme, arkadaşlar arasındaki romantik ilişkileri gözlemleme ve kişinin aile veya diğer aile üyelerinin ilişki örüntülerine tanık olmayı içermektedir (Shurts, 2004).

Anksiyete, stres, uyarılmışlık ve duygu durum gibi somatik ve duygusal durumlar, öz yetkinlik inançlarının üçüncü kaynağıdır. Duygu durum, bireyin yetkinlik yargılarını etkiler, olumlu duygu durum, algılanan öz yetkinliğin artırmasına karşı, olumsuz duygu durum onu azaltır (Bandura, 1997; Rabois ve Haaga, 2003). Yakın ilişkilerdeki durum düşünüldüğü zaman, somatik ve duygusal durumlar, ilişki öz yetkinliği üzerinde bir etkiye sahiptir. Örneğin; eşiyile olumsuz ilişkisinden dolayı bir kişi depresyona girerse, bu duygusal durum onun diğer alanlardaki işlevselliğini etkileyecek ve ilişki öz yetkinliğini azaltacaktır.

Bireysel öz yetkinlik inançlarının son kaynağı sosyal iknadır. Belirli aktiviteleri öğrenme kapasitesine sahip olduğu konusunda sözel olarak ikna edilen bireylerin, problemler ortaya çıktığı zaman kendi yeterlikleri üzerinde durması ve kendilerinden şüphelenmekten ziyade o konuda daha fazla çaba harcamaları olasıdır. Aksine olumsuz iknalar öz yetkinliği zayıflatır (Bandura, 1997). Evlilikteki yetkinlik, Bandura (1986)'nın sosyal bilişsel teorisine dayalı olarak, başarılı bir evlilik ilişkisi geliş-

tirmek ve devam ettirmek için gerekli davranışları gerçekleştirebilme yeteneğine sahip olma inancı olarak tanımlanmaktadır. İlişki yetkinliği, çift veya ailelerin kişiler arası çatışmaların üstesinden gelebildikleri durumları içermektedir. Yüksek ilişki yetkinliğinin evlilikteki etkili çatışma çözümlemeyle, düşük ilişki yetkinliğinin ise etkisiz çatışma çözümlemeyle ilişkili olduğu belirtilmektedir. Aynı zamanda nedensel yüklemelerin ve yetkinlik beklentilerinin çatışma durumlarındaki davranış ve tutumları etkilediği ifade edilmiştir (Doherty 1981a,1981b). İlişkideki öz yetkinlik düzeyinin yüksek olmasının, ilişki doyumu (Bradbury,1989; Lopez ve Lent, 1991) ve evlilik doyumuyla pozitif olarak ilgili olduğu (Dostal ve Langhinrichsen-Rohling, 1997) görülmüştür. Çalışmalar, evlilikteki zorlukların üstesinden gelme konusunda eşlerin yetkinlik beklentilerinin onların evlilik doyumuyla ilgili olduğunu (Fincham ve Bradbury, 1989; Arias, Lyons ve Street, 1997) ortaya koymaktadır.

Türkiye'de evlilikle ilgili çalışmalarda sık kullanılan bazı ölçme araçları (Binici-Azizoğlu ve Hovardaoğlu, 1996; Kabakçı, Tuğrul ve Öztan, 1993; Tutarel-Kışlak, 1999a; Tutarel-Kışlak, 1999b; Fışiloğlu ve Demir, 2000; Yıldırım, 2004; Çelik, 2006) olmakla birlikte evlilikte bireylerin yetkinliğini ölçen bir ölçek bulunmamaktadır. Bu durum evlilikteki doyumun önemli bir yordayıcısı olan yetkinliği ölçmeye yönelik bir ölçme aracının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle çalışmanın amacı, yakın ilişkilerden biri olan evlilik ilişkisindeki yetkinliği ölçen geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmektir.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma grubu, işlem yolu, ölçme araçları ve verilerin analizi üzerinde durulmuştur.

Çalışma Grubu

Evlilikte Yetkinlik Ölçeği (EYÖ)'nin geliştirilmesine yönelik yapılan bu çalışma, çalışmaya katılmayı kabul eden lise ve üstü eğitim düzeyine sahip toplam 436 evli bireyden elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılanların % 42.9'u erkek, % 57.1'i kadındır. Yaş ortalamaları 37.7'dir. Eğitim düzeyleri, % 25.7'si lise mezunu, % 62.6'sı önlisans-üniversite mezunu, % 11.8'i ise lisans üstü mezunudur. Evlilik süresi ortalama 13.17 ve çocuk sayısı ortalama 1.7'dir.

İşlem Yolu

Evlilikte Yetkinlik Ölçeği (EYÖ)'nin geliştirilmesi amacıyla konuyla ilgili literatür incelenmiştir. Aynı zamanda, evli bireylerden oluşan 25 kişilik bir gruba, "Evliliğinizin sağlıklı bir şekilde yürümesi için; (1) eşinizle kurduğunuz iletişimde, (2) yaşadığınız çatışmaların çözümünde, (3) çocuklarınızla ve evle ilgili sorumluluklarınızı yerine getirirken, (4) kendinizin ve eşinizin aile, akraba ve yakın çevreyle olan ilişkilerinizde, (5) evin geçimini sağlama ve parasal konularda neler yapıyorsunuz?" beş açık uçlu soru sorularak, evli bireylerden kendi evliliklerini düşünerek yanıtlarını maddeler halinde yazmaları istenmiştir. Evli bireylerin yanıtları ile literatürden elde edilen bilgiler birlikte değerlendirilerek 87 maddelik ölçek madde havuzu oluşturulmuştur. Psikolojik da-

nışma ve rehberlik alanında uzman altı kişinin görüşü doğrultusunda bazı maddeler çıkartılarak veya düzeltilerek yeniden yazılmış, böylece 68 maddelik bir deneme formu oluşturulmuştur.

Hazırlanan 68 maddelik deneme formu, okul, dersane, hastane, vakıf, dernek, sendika ve çeşitli iş yerlerinde çalışan evli bireylere uygulanmıştır. Bu amaçla özellikle buralarda çalışan ve bu işi organize edebilecek bir kişiye ulaşılmıştır. Bu kişiyle işbirliğine girilerek araştırmanın amacı, kimlere uygulanacağı ve nasıl uygulanacağı hakkında bilgi verilmiştir. Lise ve üstü eğitime sahip olan evli bireylere uygulanmıştır. Bireyler isim yazmadan, ölçekleri doldurduktan sonra verdiğimiz zarflara koyarak kapalı halde teslim etmişlerdir. 68 maddelik deneme formu 436 evli bireye uygulanmış, elde edilen veriler üzerinde Evlilikte Yetkinlik Ölçeği (EYÖ)'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır.

Ölçme Araçları

Evlilikte Yetkinlik Ölçeği 33 maddeden oluşan likert tipi bir ölçektir. Her bir madde 1 ile 5 arasında değişen 5 basamaklı bir ölçek (1=hiçbir zaman, 2=nadiren, 3=ara sıra, 4=sık sık, 5=her zaman) üzerinden puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 33, en yüksek puan 165'dir. Puanın yüksek olması bireyin evlilik ilişkisindeki öz yeterliliğinin yüksek olduğu şeklinde değerlendirilmektedir.

Evlilikte Yetkinlik Ölçeği (EYÖ)'nin benzer ölçekler geçerliliğini incelemek amacıyla Spanier (1976) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe'ye uyarlaması Fışiloğlu ve Demir (2000) tarafından yapılmış olan Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ) kullanılmıştır. Bu ölçek, evli veya birlik-

te yaşayan çiftlerin ilişki niteliğini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş 32 maddeden oluşan, 5, 6 ve 7'li likert tipi bir ölçektir. İki madde "evet", "hayır" şeklinde cevaplandırılmaktadır. Maddelerin çoğunda 6'lı likert kullanılmıştır. Bunlar 0-5 arasında puanlanmaktadır. Toplam puan bütün maddelerin toplamından oluşmakta ve 0-151 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanların yüksekliği ilişkiden elde edilen doyumu arttırdığını, puanların düşüklüğü ise doyumu azaldığını göstermektedir. Alt boyutlardan elde edilen puanlar kullanılabilmesine rağmen, genelde çift ilişkisinin niteliğini değerlendirmek için elde edilen toplam puan kullanılmaktadır.

Ölçeğin yapı geçerliği için, temel bileşenler analizi kullanılmıştır. Toplam varyansın %45.5'ini açıklayan dört faktörlü (çift anlaşması, çift doyumu, sevgi gösterme ve çiftlerin bağlılığı) bir yapı ortaya çıkmıştır. Benzer ölçekler geçerliliği için, Locke ve Wallace Evlilik Uyumu Ölçeği uygulanmış ve iki ölçek puanları arasındaki korelasyon katsayısı .82 ($p < .005$) olarak bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılığı .92 olarak bulunmuştur. Alt boyutlar için ölçeğin iç tutarlılığı çift anlaşması için .75, çift doyumu için .83, sevgi gösterme .80 ve çiftlerin bağlılığı .75 olarak bulunmuştur. Testi ikiye bölme yöntemi ile elde edilen Spearman-Brown korelasyon katsayısı ise .86 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Verilerin toplanması işleminden sonra elde edilen bilgiler istatistik işlemlere hazır hale getirilmiştir. Verilerin analizi SPSS ve EQS kullanılarak yapılmıştır.

Evlilikte Yetkinlik Ölçeği (EYÖ)'nin yapı geçerliği için faktör yapısını incelemek amacıyla betimleyici faktör analizi, faktörleştirme tekniği olarak da temel bileşenler analizi yapılmıştır. Analizlerde maddelerin faktör yükleri, açıklanan varyans oranları ve çizgi grafiği incelenmiştir. Maddelerin faktör yükleri en az .40 olarak seçilmiştir (Kline, 1994). Birbiriyle ilişkili maddelerin bir araya gelerek bir faktör oluşturması ve faktörlerin daha kolay yorumlanabilmesi amacıyla Varimax eksen döndürme tekniği seçilmiştir. Aynı zamanda doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Benzer ölçekler geçerliliğinde ÇUÖ'den alınan puanlar ile EYÖ'den alınan puanlar arasındaki ilişki Pearson korelasyon katsayısı hesaplanarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirliği için Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde Evlilikte yetkinlik Ölçeği (EYÖ)'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Evlilikte Yetkinlik Ölçeği (EYÖ)'nin Geçerliğine İlişkin Bulgular

EYÖ'nin ölçeğin geçerliğini sınamada yapı geçerliliği ve benzer ölçekler geçerliği kullanılmıştır. EYÖ 'nin yapı geçerliğini sınamak için betimleyici faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin faktör yapısını incelemek ve alt boyutlarını belirlemek amacıyla varimax rotasyon tekniği ile Temel bileşenler analizi sonucuna göre, varyansın % 53.95'ini açıklayan iki faktör belirlen-

miştir. Faktör analizi sonucu bir maddenin bir faktörde kabul edilebilmesi için, o faktördeki yükünün en az .40 ve üstü olması kabul edilmiştir. Faktör analizi sonucunda, maddelerin iki faktörde toplandığı görülmüştür. İşleme sokulan 68 maddeden 33 maddenin ölçekte kalmasına karar verilmiştir. 33 maddenin özellikleri Tablo-1’de sunulmuştur.

Tablo 1. EYÖ’e İlişkin Betimleyici Faktör Analiz Sonuçları

Maddeler	Faktörler	
	Eşle İlişki	Yakın Çevreyle İlişki
Madde 1	.77	
Madde 2	.72	
Madde 3	.81	
Madde 4	.79	
Madde 5	.89	
Madde 6	.82	
Madde 7	.68	
Madde 8	.83	
Madde 9	.80	
Madde 10	.78	
Madde 11	.52	
Madde 13	.79	
Madde 14	.68	
Madde 15	.69	
Madde 16	.57	
Madde 18	.52	
Madde 21	.60	
Madde 22	.59	
Madde 28	.49	
Madde 44		.67
Madde 48		.54
Madde 50		.70
Madde 51		.65
Madde 53		.85
Madde 54		.60
Madde 60		.74
Madde 61		.71
Madde 62		.89
Madde 63		.98
Madde 64		.64
Madde 65		.61
Madde 67		.93
Madde 68		.96
Açıklanan Varyans	44.95	9.50

Tablo-1’de görüldüğü gibi, birinci faktör yükü .49 ile .89 arasında değişen on dokuz maddeden oluşmaktadır. İkinci faktör yükü .54 ile .98 arasında değişen on dört maddeden oluşmaktadır. Tüm faktörler toplam varyansın % 54.45’ini açıklamaktadır. Birinci faktör toplam varyansın % 44.95’ini açıklamakta olup, eşle ilişkileri yansıtan ifadelerden oluşmaktadır ve “Eşle İlişki” olarak adlandırılmıştır. İkinci faktör toplam varyansın % 9.50’sini açıklamakta olup, aile dışındaki kişilerle ilişkileri yansıtan ifadelerden oluşmaktadır ve “Yakın Çevreyle İlişki” olarak adlandırılmıştır.

Ölçeğin benzer ölçekler geçerliğini test etmek amacıyla, evli bireylerin Evlilikte Yetkinlik Ölçeği puanlarıyla, Çift Uyum Ölçeğinden (Fıfıloğlu ve Demir, 2000) aldıkları puanlar arasında hesaplanan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı $r = .66$ $p < .01$ olarak bulunmuştur.

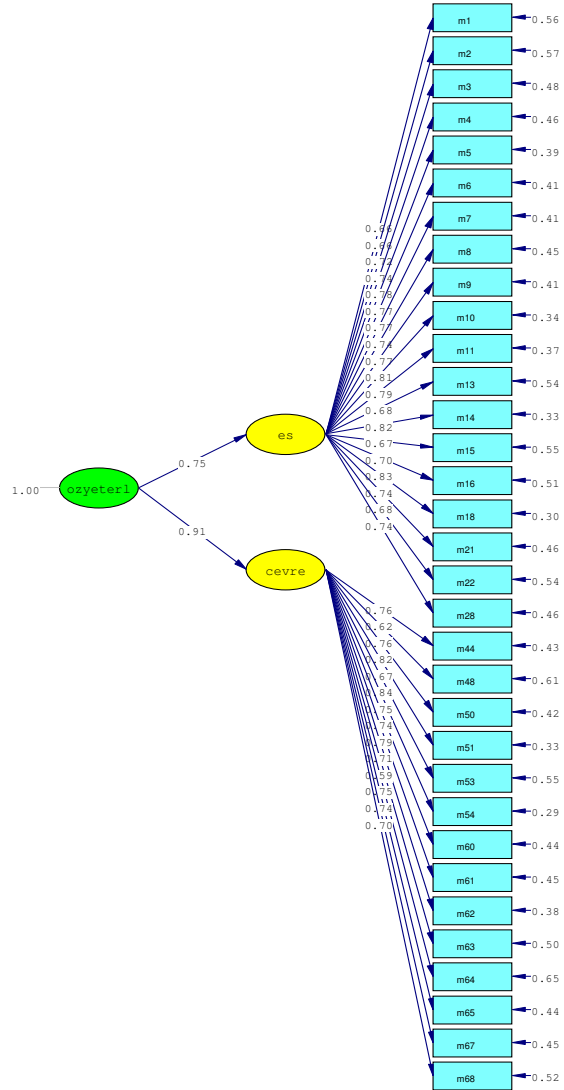
Evlilikte Yetkinlik Ölçeği (EYÖ)’nin Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

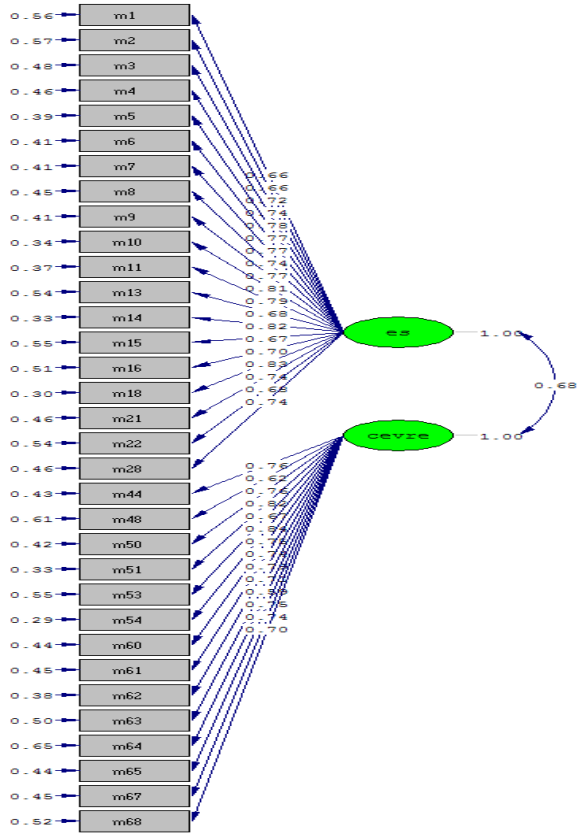
Analizin son aşamasında, doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılarak envanterin yapı geçerliği test edilmiştir. DFA ile hem maddelerin temsil güçleri araştırılmış, hem de alt boyutların hem birbirleri hem de temel boyutla arasındaki ilişkiler değerlendirilerek, bunların öngörülen Evlilikte yetkinlik ile ne oranda örtüştüğü ortaya konmuştur.

Tablo 2. EYÖ'e İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analiz Sonuçları

	χ^2	sd	GFI	AGFI	CFI	RMSEA	$\Delta\chi^2$
İki faktörlü çözüm	2219.78	494	.99	.99	1.00	.09	
Tek faktörlü çözüm	7707.18	495	.96	.96	1.00	.18	5487.4
İki Faktörlü çözüm (İkincil Düzey)	2068.66	493	.99	.99	1.00	.09	

Tablo 2'de görüldüğü gibi, betimleyici faktör analizi sonuçlarına bağlı olarak önerilen iki faktörlü çözüm, maddelerin bir boyut altında tanımlanabileceğini varsayan tek faktörlü çözüme göre, daha iyi uyum sağlamaktadır ($\chi^2=5487.4$). Bu sonuca göre, iki faktörlü çözümün maddeler arasındaki ilişkileri daha iyi açıkladığı düşünülebilir. Dolayısıyla, şekil 1'de görüldüğü gibi, iki faktörlü çözüm için faktör yükleri .59 - .84 arasında değişmektedir. Faktörler arasındaki korelasyon .68'dir. Bir sonraki aşamada, faktörler arasındaki ilişkinin öz yetkinlik üst boyutundan kaynaklandığı varsayılmış ikincil düzey faktör analizi yapılmıştır. Şekil 2'de görüldüğü gibi, iki alt boyutun içerdikleri maddeler tarafından iyi ölçüldükleri ve yüksek düzeyde yapısal katsayı ağırlıklarıyla öz yetkinlik boyutunda temsil edildikleri anlaşılmaktadır (es: $\gamma_1 = .75$, çevre $\gamma_2 = .91$). 33 madde, 2 alt boyut ve bir üst boyut ile temsil edilen modelin uyum endeksleri de tablo 3'de iki faktörlü çözüm (ikinci düzey) bölümünde görüldüğü gibi yeterince yüksektir.

Şekil 1. Önerilen İki Faktör Modeli

Şekil 2: İkinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi

Evlilikte Yetkinlik Ölçeği (EYÖ)'nin Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Ölçeğin 33 maddesinin güvenilirliği için, cronbach alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin madde-toplam korelasyonları .52 ile .77 arasında değişmektedir. “Eşle İlişki” alt boyutu için iç tutarlık katsayısı .96’dır. “Yakın Çevreyle İlişki” alt boyutu için iç tutarlık katsayısı .94 olarak bulunmuştur. Ölçeğin geneli için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .96’dır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma, evli bireylerin evlilikteki öz yetkinliklerini belirlemeye yönelik bir ölçme aracı

geliştirilmeyi amaçlamıştır. Evliliğin devam etmesi ve gelişmesi adına bireylerin kendilerini bu konuda ne kadar yetkin gördüklerine ilişkin inançları, onların evlilik içinde ortaya çıkan sorunlarla baş etmelerini, duygu durumlarını ve evlilik doyumlarını etkilemektedir. Evlilikteki doyumunu artırmak anlamında bireylerin evlilikteki öz yetkinlik düzeylerini artırmak gerekmektedir.

Evlilikte Yetkinlik Ölçeği (EYÖ) 33 maddeden oluşmaktadır. EYÖ'nin geçerlik çalışmasında yapı geçerliği ve benzer ölçekler geçerliği kullanılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini sınamak için yapılan betimleyici faktör analizi sonuçları ölçeğin toplam varyansın % 54.45'ini açıklayan iki faktörden oluştuğunu göstermiştir. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi de, iki faktörlü çözümün maddeler arasındaki ilişkileri daha iyi açıkladığını göstermiştir. Bir sonraki aşamada ise, faktörler arasındaki ilişkinin öz yetkinlik üst boyutundan kaynaklandığı varsayılarak ikincil düzey faktör analizi yapılmış sonuçta, 33 madde, 2 alt boyut ve bir üst boyut ile temsil edilen modelin uyum endeksleri oldukça yüksek bulunmuştur ($\chi^2=2068.66$, $p<.000$, GFI=.99, AGFI=.99, CFI=1.00 ve RMSEA=.09). Benzer ölçekler geçerliğinin hesaplanmasında, Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ) (Fıfıloğlu ve Demir, 2000) kullanılmıştır. EYÖ ve ÇUÖ'den alınan puanlar arasındaki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı $r= .66$, $p<.01$ olarak bulunmuştur. Daha önce belirtildiği gibi literatürde öz yetkinlik düzeyinin evlilikteki doyum üzerinde etkisini ortaya koyan araştırmalar bulunmaktadır. Çalışmalar evlilikteki yetkinlik düzeyinin yüksek olmasının evlilik do-

yumuyla pozitif olarak ilgili olduğunu (Dostal ve Langhinrichsen-Rohling, 1997), evlilikteki zorlukların üstesinden gelme konusunda eşlerin yetkinlik beklentilerinin onların evlilik doyumuyla ilgili olduğunu (Fincham ve Bradbury, 1989; Arias, Lyons ve Street, 1997) ortaya koymaktadır. Bu çalışmada elde edilen orta düzeyde korelasyon da bu görüşü destekler niteliktedir.

Ölçeğin bütününe ilişkin iç tutarlık katsayısı .96'dır. "Eşle İlişki" alt boyutu için iç tutarlık katsayısı .96'dır. "Yakın Çevreyle İlişki" alt boyutu için iç tutarlık katsayısı .94 olarak bulunmuştur. Ölçeğin bütününe Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .96'dır. Bulgular bu ölçeğin geçerli ve güvenilir olarak kullanılabileceğini göstermektedir.

Çalışma grubu en az lise ve üstü eğitim düzeyine sahip evli bireylerden oluştuğu için araştırmanın bir sınırlılığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sonuçların bu sınırlılık çerçevesinde değerlendirilmesi doğru olacaktır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda, ölçeğin daha düşük eğitim düzeyine sahip evli bireyler üzerinde geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılabilir. Evlilikte yetkinlik Ölçeği üzerinde bundan sonra yürütülecek çalışmalarda ölçeğin stresle başa çıkma tarzları, depresyon, benlik saygısı ve iyi olma değişkenleriyle olan ilişkilerine bakılabilir. Bu yönde sürdürülecek çalışmaların özellikle psikolojik danışma ve evlilik alanında yürütülecek araştırmalara önemli katkıları sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Arias, H.; Lyons, C. M. ve Street, A. E. (1997). Individual and marital consequences of victimization: Moderating effects of relationship efficacy and spouse support. *Journal of Family Violence*, 12, 193-210.

Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman & Company.

Bandura, A. Pastorelli, C. Barbaranelli, C. ve Caprara, G. V. (1999). Self-efficacy pathways to childhood depression. *Journal of Personal and Social Psychology*, 76, 258-269

Bradbury, T. N. (1989). Cognition, emotion and interaction in distressed and nondistressed couples. *Unpublished doctoral dissertation*, University of Illinois, Urbana.

Binici-Azizoğlu, S. ve Hovardaoğlu, S. (1996). Evlilik için karşılaştırma düzeyi ölçeğinin (EKDÖ) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11 (38), 66-77.

Çelik, M. (2006). *Evlilik doyumu ölçeği geliştirme çalışması*. Yayınlanmamış Doktora tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Davis, F. W. ve Yates, B. T. (1982). Self-efficacy expectancies versus outcome expectancies as determinants of performance deficits and depressive affect. *Cognitive Therapy and Research*, 6, 23-35.

Dostal, C. ve Langhinrichsen- Rohling, J. (1997). Relationship-specific cognitions and family-of-origin divorce and abuse. *Journal of Divorce and Remarriage*, 27, 101-120.

Doherty, W. J. (1981a). Cognitive processes in intimate conflict: I. Extending attribution theory. *The American Journal of Family Therapy*, 9(1), 3-13.

Doherty, W. J. (1981b). Cognitive processes in intimate conflict: II. Efficacy and learned helplessness. *The American Journal of Family Therapy*, 9 (2), 35-44.

Fincham, E.D. ve Bradbury, T.N. (1989). Cognition and marital dysfunction: The role of efficacy expectations, Presented at the 23rd Annual Convention of the Association for Advancement of Behavior Therapy, Washington, DC. İnternet'ten 27-10-2006'da elde edilmiştir. <http://marriage.psych.ucla.edu/researchinstruments.asp>.

Fışiloğlu, H. ve Demir, A. (2000). Applicability of the dyadic adjustment scale for measurement scale for measurement of marital quality with Turkish couples. *European Journal of Psychological Assessment*, 16 (3), 214-218.

Holahan, C.K. ve Holahan, C.J.(1987). Life stress, hassles and self-efficacy in aging: A replication and extension. *Journal of Applied Social Psychology*, 17, 574-592.

Jerusalem, M. ve Mittag, W. (1995). Self-efficacy in stressful life transitions. A. Bandura (Ed.), *Self-efficacy in changing societies* (pp. 177-201). New York: Cambridge University Press.

Kavanagh, D. (1992). Self-efficacy and depression. In R. Schwarzer (Ed.), *Self-efficacy: Thought control of action* (pp. 177-194). Washington, DC.: Hemisphere.

Kabakçı, E. Tuğrul, C. ve Öztan, N. (1993). Birtchnell eş değerlendirme ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 8 (29), 31-37.

Kline, P. (1994). *An easy guide to factor analysis*. Routledge, New York.

Lopez, F. G. ve Lent, R.W. (1991). Efficacy-based predictors of relationship adjustment and persistence among college students. *Journal of College Student Development*, 32, 223-229.

Locke, E. A. ve Latham, G.P. (1990). *A theory of goal setting and task performance*. Englewood, NJ: Prentice-Hall.

Maddux, J. E.ve Meier, L. J. (1995). Self-efficacy and depression. J. E. Maddux (Ed.), *Self-efficacy, adaptation and adjustment: Theory, research and application* (pp. 143-169). New York: Plenum.

O'Leary, A. (1992). Self-efficacy and Health: Behavioral and stress-physiological mediation. *Cognitive Therapy and Research*, 16, 229-245.

Rabois, D. ve Haaga, D. A. F. (2003). The influence of cognitive coping and mood on smokers' self-efficacy and temptation. *Addictive Behaviors*, 28, 561-573.

Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: New Scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38, 15-28.

Shurts, W. M. (2004). *The relationships among marital messages received, marital attitudes, relationship self-efficacy and wellness among never-married traditional aged undergraduate students*. Ph.D Thesis, University of North Carolina.

Thomas, J. M. (1998). *Relationship efficacy: the prediction of goal attainment by dating couples*. Ph.D Thesis, University of Maryland.

Terry, D. (1994). Determinants of coping: The role of stable and situational factors. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66,895-910.

Tutarel-Kışlak, Ş. (1999a). İlişkilerde yüklenme ölçeğinin (İYÖ) güvenirlik ve geçerlik çalışması. *3P Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi*. 7(3), 193-199.

Tutarel-Kışlak, Ş. (1999b). Evlilikte uyum ölçeğinin (EUÖ) güvenirlik ve geçerlik çalışması. *3P Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi*. 7(1), 50-57.

Yıldırım, İ. (2004). Eş destek ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(22), 19-26.

DEVELOPING MARITAL SELF-EFFICACY SCALE: VALIDITY AND RELIABILITY STUDIES*

Hüdayar CİHAN GÜNGÖR**, Yaşar ÖZBAY***

INTRODUCTION

To understand situations which continue marriage cohesion or cause to disassociate marriage cohesion is important at the present day because of high divorce rate. Family and couple researchers attract attention to be important how efficacy couple see themselves in marriage relationship to solve marriage problems and to continue their relationships.

Bandura (1986, 1997) believes that self-efficacy expectatios are one of the most important factors for the regulation of humor behaviour. A low sense of self-efficacy enhances accomplishment and personal well-being. People with high efficacy approach any difficult tasks as challenges to be mastered.They also choose to perform more challenging tasks and they set themselves higher goals.In contrast, those with lower perceived self-efficacy will focus on their own deficiencies and will avoid difficult tasks unless they are forced into action by external factors.

Relationship efficacy concerns a couple's belief that they could execute the behaviors necessary to attain relationship goals, such as the resolution of specific relationship problems (Doherty, 1981b). Relationship self-efficacy has been shown to be positively related to relationship satisfaction (Bradbury,1989; Lopez ve Lent,1991; Dostal ve Langhinrichsen-Rohling, 1997; Thomas, 1998). In addition, the results of two studies suggest that spouses' efficacy expectations for overcoming marital difficulties are related to their overall marital satisfaction (Arias, Lyons ve Street, 1997; Fincham ve Bradbury, 1989). In this study, marital self-efficacy defined as the belief that one possesses the abilities to perform the behaviors necessary to develop and maintain a successful marital relationship, also is theoretically based in Bandura' social cognitive theory.

In Turkey, although there were some scales (Binici-Azizoğlu ve Hovardaoğlu, 1996; Kabakçı, Tuğrul ve Öztan, 1993; Tutarel-Kışlak, 1999a; Tutarel-Kışlak, 1999b; Fışiloğlu ve Demir, 2000; Yıldırım, 2004; Çelik, 2006) which were used in

* Bu çalışma, Gazi Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projesi tarafından desteklenen "Türkiye'de Evlilik Doyumunu Etkileyen Faktörler: Bir Model Geliştirme Çalışması" adlı çalışmanın bir bölümüdür.

14. Ulusal Psikoloji Kongresinde, ANKARA, 6-8 EYLÜL 2006 poster bildiri olarak sunulmuştur.

** Araş. Gör., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fak. Psikolojik Danışma ve Rehberlik ABD. Beşevler-ANKARA

*** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fak. Psikolojik Danışma ve Rehberlik ABD. Beşevler-ANKARA

researches related to marriage, there isn't a scale which measure marriage self-efficacy. So it was important to develop a scale to measure self-efficacy which was an important predictive in marital satisfaction.

The main purpose of the present study was to develop a scale which measures self-efficacy in marital relationship and to report findings regarding its reliability and validity.

METHOD

The purpose of this study was to develop a Marital Self-efficacy Scale (MSS) for married people. Data are collected from 436 married people who graduate from high school and/or higher level education. MSS is a 5- point Likert scale. This scale consists of 33 items, none of which is reversed. High scores indicate relatively high level of marital self-efficacy. The scale is based on the theoretical orientation of Bandura (1977;1986) as well as an extensive review of the literature. Another source for constructing the instrument was 25 married people who were asked what they do to communicate, to solve problems, to take responsibilities related to home and children, close relative and family of origin relation and to supply living of home and financial issues in their marriage. Based on these sources, an item pool of 87 items was created.

These items were given to expert who were asked to rank order their relevance to the construct of marital self-efficacy. After the experts' review, some of the items were eliminated. Thus,

the remaining number of the items was 68 items. Participants for the reliability and validity study were given the scale including these 68 items. The obtained data were examined for factorial structure and factorial weights of the items. The examination led to exclusion of some items which had factorial weights smaller than .40.

The SPSS and EQS programme were used to analyze the data. The construct validity of the MSS tested by the principle component analysis of factor analysis procedures. At the same time, confirmatory factor analysis is applied. The lower limit for factor weights was determined as .40. In order to test concurrent validity, correlation between DAS and MSS is calculated by Pearson Momentum Correlation Coefficients. In order to determine the reliability of the scale, Cronbach Alpha Coefficients was calculated.

RESULTS

First, the construct validity of the MSS tested by the principle component analysis of descriptive factor analysis and confirmatory factor analysis. In descriptive factor analysis, a two factor structure was found. The first factor ranged from .49 to .89 and consisted of nineteen items. The first factor explained 44.95 % of the total variance. It was called "Partner Relationship" because it was consisted of partner relationship items. The second factor explained 9.50 % of the total variance. The second factor ranged from .54 to .98 and consisted of fourteen items. It was called "Relationship by Close Enviroment" because it was consisted of

relationships which was with people out of family. The factors of the scale explained 54.45 % for total variance. In order to test concurrent validity, correlation between DAS and MSS which is calculated by Pearson Momentum Correlation Coefficients was $r = .66$ $p < .01$. At the same time, confirmatory factor analysis was applied. The confirmatory factor analysis showed a two factor solution. It explained relations among items better than a one factor solution. In the last stage, the relations among factors were postulated to grow out of self-efficacy upper dimension and second order factor analysis was applied. In conclusion, fit index of model which was represented by 33 items, two subscales and an upper dimension was found quite high ($\chi^2 = 2068.66$, $p < .000$, GFI=.99, AGFI=.99, CFI=1.00 ve RMSEA=.09).

In order to determine the reliability of the scale, Cronbach Alpha Coefficients was calculated. Correlations of item-total scores of scale ranged from .52 to .77. Cronbach Alpha Coefficients of the whole scale was .96. Cronbach Alpha Coefficients for "Partner Relationship" subscale was .96. Cronbach Alpha Coefficients for "Relationship by Close Enviroment" subscale was .94.

DISCUSSION

Results concerning construct validity revealed that Marital Self-efficacy Scale is a two dimension scale in measuring marital self-efficacy. The findings of factor analysis indicate that 33 items of this scale explain 54.45 % of total variance.

Cronbach Alpha Coefficients of the whole scale was .96. Based on the results of this study, the reliability and validity levels of MSS seem to be satisfactory. Because participants are married people who graduate from high school and/or higher level education, it can be thought that this situation is a restraint of study. Results are to be evaluated according to this restraint.

In future, validity and reliability of scale can be applied to married people who graduate from lower level education. At the same time, relations between MSS and coping with stress, depression, self-esteem, well-being variables can be looked at. Thus, it can be stated that MSS is an instrument that can be used in both descriptive and experimental studies in the fields of marriage counseling.